

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Студентське наукове товариство «Просвіта»

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ

МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців

25 лютого 2011 року

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2011

УДК: 811.1Г25+821.Ш.0
ББК: 81.43-7+83.3.(4) я43

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Франка
від 28 січня 2011 року, протокол №6*

Рецензенти:

В.М. Мойсігнко - доктор філологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Е.Ф. Маліновський - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроєкологічного університету.

Л.Ф. Могельницька - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського державного технологічного університету.

Сучасні напрямки досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов: Збірник наукових праць / За заг. ред. В. В. Жуковської, І.І. Савчук, Л. Є. Блін - Житомир: Вид-во ЖДУ, 2011. - 456 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень студентів та молодих науковців вищих навчальних закладів України та Республіки Білорусь із сучасних напрямків досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов.

Видання розраховане на студентів старших курсів, аспірантів та викладачів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань літературні джерела та інші відомості відповідають публікації. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів¹,

*О. В. Антонов
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник; канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Принцип бінарності як засіб категоризації дійсності у лінгвокультурології

Відомо, що різні мови по-різному членують та категоризують дійсність та позначають одні й ті ж реалії. Існують певні коди культури, які співвідносяться з найдавнішими архетиповими уявленнями людини, вони утворюють певну "систему координат", у межах якої й здійснюється концептуалізація та категоризація дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду людини, вербалізація цієї концептуалізації та категоризації в мові.

Як зазначають дослідники, "коди культури як феномен є універсальними за своєю природою, вони притаманні людині як homo sapiens. Проте їх вияв, питома вага кожного з них у певній культурі, а також метафори, у яких вони вербалізуються, завжди національно детерміновані й зумовлені конкретною культурою" [4: 298].

Найдавнішою характерною рисою мислення людини і саме тому найдавнішим засобом категоризації дійсності є принцип *бінарності*. Двоїстість знайшла яскраве відображення у міфології, релігійних ритуалах, побуті різних народів. Досліджуючи особливості міфологічного мислення, відомий фольклорист Клод Леві-Строс підкреслював визначальну роль у ньому принципу бінарності, оскільки саме він забезпечує функціонування мови та мислення людини [6: 185].

Підґрунтям для появи дуалізму є така риса мислення первісної людини, як вимога порядку. Вчені нерідко підкреслювали, що бінарні опозиції мають генетичний характер. Вони вийшли з природних структур симетрії і асиметрії й генетично закріпились на найранішніх стадіях антропогенезу. Дослідження міфології різних народів дозволяють зробити висновок про те, що дуалістичне світосприйняття є характерним для людини споконвіку.

Бінарні опозиції були виділені на тлі значного за обсягом та територіальною причетністю матеріалу, що пояснювалось завданням типологічного аналізу систем двоїстих класифікаційних ознак шляхом встановлення єдиної системи

Г. О. Матковська

Національний титий університет України "КПІ"
Науковий керівник: старший викладач О. П. Демиденко

Функціонально-семантичні особливості колоративного
компоненту у науково-технічних термінах

Особливості функціонування у мові науково-технічних термінів та їхнє семантичне навантаження широко досліджуються в рамках сучасної когнітивної лінгвістики. В мовознавстві поняття "термін" трактується як слово і словосполучення, що служить для чіткого вираження поняття специфічного для якої-небудь галузі знання, виробництва або культури, та яке обслуговує комунікативні потреби в цій сфері діяльності людини [1:81].

Окремо слід виділити поняття "науково-технічний термін", що визначається номінативна -ва (іменник чи субстантивне словосполучення), пов'язана і певним науково-технічним поняттям, що має стійкий комплекс ознак, серед яких виділяють системність, наявність іфінцій, тенденцію до моносемантичності в межах «ремії термінології, відсутність експресії та стилістичну нейтральність [2: 508].

Терміни з колоративним компонентом належать до метафоричних термінів. Метафоризація як вияв асоціативного мислення відіграє надзвичайно важливу роль у науковому пізнанні. Т. А. Подколзіна зазначає, що метафоризація як спосіб терміноутворення з'являється на більш просунутому етапі розвитку наук [4: 90]. З цієї причини процеси утворення нових термінів у термінологічних сферах наук певною мірою базуються на метафоризації.

Колоративний компонент складу термінів у англійській мові виникає як результат лексикалізації атрибутивних словосполучень, внаслідок чого відбувається граматичне та лексичне зближення колоративного з іншою лексичною одиницею. Окрім того колоратив може перебувати у складі терміна-словосполучення як один з його компонентів, або функціонувати як індивідуальна термінологічна одиниця.

Утворення колоративного компоненту пов'язане з формуванням у концептосфері носіїв мови специфічного уявлення про об'єкти та явища дійсності. Це передбачає формування нового поняття, яке конієптуалізується на основі

подібних концептів, уже наявних у мисленні людини. Становлення колоративного компоненту здійснюється на основі сформованої лексичної бази англійських колоративних назв.

Колоративи виконують комунікативну функцію, що визначає зв'язок між елементами природи та їх мовленнєвою репрезентацією, а саме, реалізують найменування кольору як об'єктивної дійсності у мові. Більш того, вони функціонують як символи, тобто вказують на предмет або явище [4: 7].

Слід зазначити, що сукупність колоративних номінацій у мові - це певною мірою продукт лінгвокультурної діяльності соціуму [3: 9]. На сприйняття кольору людиною впливає не лише її рідна мова, а й загальна культура, рівень освіти, досвід, особливості технологічного, промислового та економічного розвитку суспільства, частиною якого вона є.

В основу досліджень колоративних компонентів покладено тривимірну модель. Згідно з нею колір розглядається як фізичне, психологічне та лінгвістичне явище. Колоративи поділяють на власне колоративні назви (червоний, синій, зелений тощо) та характеристики кольорів (світлий, темний, насичений тощо) [6: 57]. За принципом спектральності розрізняють наступні типи кольорів:

- хроматичні (chromatic), тобто спектральні кольори - червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий;

- нехроматичні (non-chromatic) кольори, що не належать до базового спектру - рожевий, коричневий, бежевий тощо;

- ахроматичні (achromatic) - чорний, сірий, білий [6: 58].

Базові колоративні номінації характеризуються наявністю синонімічних рядів, що не становлять замкнутих систем: вони можуть доповнюватися новими словами або втрачати елементи семантичного значення. Однак їх еволюція або деградація не зводиться лише до кількісних змін. Предмет, ознака, дія у змісті лексичної одиниці може стати ланкою в різних функціональних рядах як вияв різних сторін дійсності.

Таким чином колоративний компонент у складі терміну може видозмінювати значення його головного компоненту, виконувати ад'єктивну функцію, виступати у ролі символу, що відповідає певному абстрактному поняттю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. — 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Высш. шк., 1986. - 295 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. — М. Советская энциклопедия, 1966. - 606 с.
3. Деменчук О. В. Колоративна композита в англійській мові: когнітивно-ономасіологічний аспект: автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філолог, наук / О. В. Деменчук. - К., 2003. - 26 с.
4. Подколзина Т. А. Метафора и типология терминосистем // Философские науки / Гл. ред. П. А. Николаев. - М. - С. 90-99.
5. Семашко Т. Ф. Особливості семантики та функціонування слів-кологративів в українській фразеології: автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філолог, наук / Т. Ф. Семашко. - К., 2008. - 19 с.
6. Matschi Marion. Colour terms in English: Onomasiological and semasiological aspects [Електронний ресурс] / Joachim Grzega, Marion Schoner English and General Historical Lexicology Materials for Onomasiology Seminars // Onomasiology Online 5 Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt,- Germany, 2007.- p. 56-139. Режим доступу: <http://www1.ku-eichstaett.de/SLF/EngluVglSW/OnOn.htm>

О. П. Мацкевич

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко

Особливості перекладу концепту FAMILY українською мовою

У сучасному перекладознавстві все частіше звертаються до відтворення національної специфіки концептосфер різних культур. Саме тому увагу лінгвістів привертають, насамперед, основні "базові" концепти, які найчастіше пов'язані з культурою народу та найяскравіше відбивають специфіку його мовної свідомості. Головними напрямками досліджень у цьому плані є опис способів вербалізації концептів у певному дискурсі та

О. П. Мацкевич. Особливості перекладу концепту FAMILY українською мовою

визначення особливостей структуризації останніх з метою відтворення способів їх передачі засобами іншої мови.

Об'єктом дослідження є текст оригіналу англійською мовою його відтворення в україномовних перекладах. Предмет дослідження - прийоми перекладу та специфіка відтворення складових елементів концепту FAMILY в україномовних перекладах. Матеріалом дослідження слугує текст англійської художньої прози, зокрема роман Дж. Голсуорсі "Сага про Форсайтів", у якому вербалізується концепт FAMILY та відповідний переклад українською мовою, виконаний О. Терехом.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей репрезентації та передачі концепту FAMILY засобами англійської мови та у встановленні закономірностей його відтворення у перекладах українською мовою.

Концепт завжди був актуальною сферою дослідження таких вчених як С. А. Аскольдов, Н. Н. Болдирьов, В. І. Карасік, Г. Г. Слишкін та інших. У перекладі з латинської мови *conceptus* означає "поняття", проте на відміну від поняття, яке розглядається у системі мови, вивчення концепту здійснюється у системі логічних відносин та форм. Саме тому у загальнонауковому значенні концепт представлено як найбільшу оперативну одиницю ментального рівня, яка на вербальному рівні може позначатися словом, словосполученням чи фразеологізмом [1: 49].

Переклад - це мистецтво, яке вимагає знань не лише іноземної мови, але й культури, історії та психології іншого народу. О. Д. Швейцер зазначає, що при перекладі потрібно не лише відчувати усі нюанси іноземної мови, досконало володіючи власною мовою, а й бути добре обізнаним у сфері лінгвістичних та прагматичних особливостей перекладу [2: 15]. Комунікативна нерелевантність і можливість домінування нерелевантних концептів може ездчити про відсутність того чи іншого концепту як окремої і цілісної одиниці у свідомості «некультурного реципієнта, але водночас перекладач має можливість сконструювати концепт у конкретному акті комунікації з ряду близьких за значенням концептів, релевантних для носіїв культури реципієнта [2: 62].

У XVII-XVIII столітті в Англії під словом "family" найчастіше розуміли нуклеальну сім'ю, проте не рідко під даним

<i>О. Б. Левківський.</i> Оказіональні епітетні конфігурації в прозі (на прикладі роману В. Фолкнера "Авесалом, Авесалом!").....	189
<i>О. В. Левківський.</i> Характер та ступені негомогенності мовних варіантів.....	192
<i>Г. О. Леймонченко.</i> Жести та міміка репрезентовані в художньому тексті.....	194
<i>Ю. В. Лисенко.</i> Тендерні та вікові особливості мовців південноамериканського діалекту на фонетичному рівні.....	196
<i>Н. С. Лисюк.</i> Сучасний стан висвітлення поняття дискурсу в лінгвістиці.....	198
<i>Т. М. Ліписвіцька.</i> Укладання розмовника: принципи побудови, підбір матеріалів (на прикладі англо-українського/російського розмовника за темами: "У готелі", "У лікарні", "У магазині", "На АЗС").....	201
<i>/ М. Лукашко.</i> Особливості англійської мови в дельті Темзи (Estuary English).....	204
<i>Р. В. Магдич.</i> Англійські паремії як засіб модифікації нестандартної поведінки співрозмовника.....	206
<i>/ С. Макаренко.</i> Концепція демократизації у процесі навчання іноземній мові.....	208
<i>О. А. Малинівська.</i> Особливості формування комунікативної компетенції у дітей дошкільного віку.....	210
<i>М. В. Малишева.</i> Психолінгвістична характеристика мовленнєвої діяльності учнів національних спільнот в умовах білінгвізму.....	212
<i>М. А. Малкова.</i> Прийом компенсації в поетичному перекладі.....	216
<i>А. А. Мар'янчик.</i> Навчання іноземної мови в умовах соціокультурної освіти.....	218
<i>О. М. Матвійчук.</i> Експресивний синтаксис.....	221
<i>Т. О. Матковська.</i> Функціонально-семантичні особливості колоративного компоненту у науково-технічних термінах.....	224
<i>О. П. Мацькевич.</i> Особливості перекладу концепту FAMILY українською мовою.....	226
<i>Н. О. Машевська.</i> Вживання аксіологічної лексики в текстах художнього стилю.....	228
<i>В. Й. Мельник.</i> Евалюативи як оцінний компонент лексичних значень слів англійської мови.....	230
<i>К. Ю. Мельник.</i> Вікові передумови відбору навчальних стратегій у вивченні іноземної мови на старшому етапі загальноосвітньої середньої школи.....	233

<i>Н. В. Мельник.</i> Місце дейксису в мовній системі.....	235
<i>К. А. Метельська.</i> Переклад складних модальних присудків з may, might, can, could (на основі науково-технічних текстів).....	237
<i>А. В. Мирончук.</i> Особливості вживання інвертованих речень в сучасній художній літературі.....	240
<i>Ю. В. Мирошник.</i> Синтаксичні засоби виразності як ознака авторського стилю.....	243
<i>Т. С. Мовчан.</i> Интертекстуальность как композиционная основа романа С. Кинселлы "Ты умеешь хранить секреты?".....	246
<i>Т. А. Мрачковська.</i> Discourse Markers and their functions.....	249
<i>/ В. Навроцька.</i> Розвиток творчого письма студентів-першокурсників ВНЗ на основі інтегративного мислення.....	252
<i>С. В. Навроцька.</i> Інтерактивні методи навчання студентів-першокурсників вищого навчального закладу.....	254
<i>О. О. Несвірський.</i> Критерії виокремлення категорії медіопасиву в сучасній англійській мові.....	256
<i>П. Д. Новелліно.</i> Стереотипи у сучасній лінгвістичній науці.....	259
<i>Р. В. Оробінська.</i> Персональний діалог як об'єкт лінгвістичного аналізу.....	261
<i>Н. М. Осипчук.</i> Критерії відбору стратегій для полегшення труднощів в оволодінні усним мовленням учнів старшого етапу.....	263
<i>Н. В. Охота.</i> Вербалізація концепту "мати" у сучасній лінгвокультурі.....	265
<i>Є. С. Пашасва.</i> Просодичні особливості концепту ANGER/ГНІВ у американських фільмах.....	267
<i>А. Ю. Пащенко.</i> Українські переклади творів Джека Лондона для дітей.....	268
<i>Р.-Ю. Т. Перхач.</i> Синонімічні позначення поняття "море" у творах Горация.....	271
<i>О. П. Петрук.</i> Розвиток лексичних одиниць на позначення засобів пересування в середньоанглійській мові.....	273
<i>Ю. В. Пилипенко.</i> Тендерні стереотипи у паремійному фонді української та англійської мов: зіставний аспект.....	276
<i>В. В. Пилипчук.</i> Відеоматеріали як засіб формування аудитивних навичок учнів середнього ступеня навчання.....	278
<i>Д. С. Поліщук.</i> Лексико-семантичні особливості функціонування англійського дієслова в мас-медійному дискурсі.....	280
<i>В. В. Прима.</i> Туризм як інтерлінгвальна галузь.....	284

Наукове видання

Українська міжкультурна комунікація та методика викладання іноземних мов

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАТЕРІАЛИ

**III Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців**

25 лютого 2011 року

Надруковано з оригінал-макета авторів

Підписано до друку 11.02.11. Формат 60x90/16. Папір офсетний

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк, арк. 26, 5. Обл. вид, арк. 21, 9. Наклад 200.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

М.Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво про державну реєстрацію:

серія ЖТ № 10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua